

Nowy model prawa wykroczeń. Teoria, praktyka, przyszłość

Włodzimierz Wróbel
Mikołaj Małecki
Małgorzata Pyrcak-Górowska
Dominik Zając
redakcja

Skróty

BGH	niemiecki Sąd Najwyższy
ETPC	Europejski Trybunał Praw Człowieka
Europejska Konwencja Praw Człowieka, EKPC	Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dn. 4 listopada 1950 r., Dz.U. 1993, nr 61, poz. 284 ze zm.
Karta Nauczyciela	Ustawa z dn. 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela, Dz.U. 2021, poz. 1762, tekst jedn. ze zm.
Kodeks cywilny, k.c.	Ustawa z dn. 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, Dz.U. 2023, poz. 1610, tekst jedn. ze zm.
Kodeks karny skarbowy, k.k.s.	Ustawa z dn. 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy, Dz.U. 2022, poz. 859, tekst jedn. ze zm.
Kodeks karny z 1932 r., k.k. z 1932 r.	Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 11 lipca 1932 r. – Kodeks karny, Dz.U. 1932, nr 60, poz. 571 ze zm.
Kodeks karny z 1969 r., k.k. z 1969 r.	Ustawa z dn. 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks karny, Dz.U. 1969, nr 13, poz. 94 ze zm.
Kodeks karny, k.k.	Ustawa z dn. 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny, Dz.U. 2022, poz. 1138, tekst jedn. ze zm.
Kodeks postępowania administracyjnego, k.p.a.	Ustawa z dn. 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, Dz.U. 1960, nr 30, poz. 168 ze zm.
Kodeks postępowania cywilnego, k.p.c.	Ustawa z dn. 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, Dz.U. 2023, poz. 1550, tekst jedn. ze zm.

Skróty

Kodeks postępowania karnego, k.p.k.	Ustawa z dn. 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, Dz.U. 2022, poz. 1375, tekst jedn.
Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, k.p.w.	Ustawa z dn. 24 sierpnia 2001 r. - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, Dz.U. 2022, poz. 1124, tekst jedn.
Kodeks wykroczeń, k.w.	Ustawa z dn. 20 maja 1971 r. - Kodeks wykroczeń, Dz.U. 2022, poz. 2151, tekst jedn. ze zm.
Konstytucja, Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dn. 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. nr 78, poz. 483 ze zm.
KRK	Krajowy Rejestr Karny
NIK	Najwyższa Izba Kontroli
NSA	Naczelny Sąd Administracyjny
p.p.s.a.	Ustawa z dn. 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, Dz.U. 2023, poz. 1634, tekst jedn. ze zm.
Prawo o ustroju sądów powszechnych, u.s.p.	Ustawa z dn. 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz.U. 2023, poz. 217, tekst jedn. ze zm.
Prawo o wykroczeniach, p.w.	Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 11 lipca 1932 r. – Prawo o wykroczeniach, Dz.U. 1932, nr 60, poz. 572 ze zm.
Prawo ochrony środowiska	Ustawa z dn. 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, Dz.U. 2022, poz. 2556, tekst jedn. ze zm.
SA	Sąd Apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
SO	Sąd Okręgowy
SR	Sąd Rejonowy
TK	Trybunał Konstytucyjny
u.s.p.	Ustawa z dn. 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz.U. 2023, poz. 217, tekst jedn.
ustawa o Krajowym Rejestrze Karnym	Ustawa z dn. 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym, Dz.U. 2023, poz. 159, tekst jedn. ze zm.
WSA	Wojewódzki Sąd Administracyjny

Roboty w nowym prawie wykroczeń

Robots in the new code of contraventions

DOI: 10.60677/kipk9788395965593.17

K. Mamak, *Roboty w nowym prawie wykroczeń*, w: *Nowy model prawa wykroczeń. Teoria, praktyka, przyszłość*, red. W. Wróbel, M. Małecki, M. Pyrcak-Górowska, D. Zając, Kraków 2024, s. 477–486.

Kamil Mamak

dr, Katedra Prawa Karnego, Uniwersytet Jagielloński; Robophilosophy, AI Ethics, and Datafication Research Group, Department of Practical Philosophy, Uniwersytet Helsiński; ORCID: 0000-0002-5081-792X

1. Wstęp

Obecnie obowiązujący Kodeks wykroczeń został uchwalony ponad pół wieku temu, w zupełnie innej rzeczywistości, nie tylko politycznej, ale i społecznej. Jednym z elementów, który obecnie odciska szczególnie piętno na naszym codziennym życiu, jest technologia. Od uchwalenia Kodeksu wykroczeń nastąpił gwałtowny postęp w tym zakresie, a zmiany są tak istotne, że nazywane są mianem rewolucji⁷⁰⁶. Na rewolucję technologiczną składa się wiele zjawisk, a jednym z nich są roboty, które również w ostatnich latach zyskały na znaczeniu, zarówno pod

---

⁷⁰⁶ Zob. np. L. Floridi, *The Fourth...*

względem ilości, jak i jakości związanej z ich zaawansowaniem⁷⁰⁷. Roboty są nie tyle potencjalnym problemem z przyszłości, ale realnym zagadnieniem, które wymaga analiz tu i teraz⁷⁰⁸. Przeważnie przy okazji rozwoju jakieś technologii powstają pytania, czy prawo powinno jakoś do nich się dostosować. Prawo jako technologia społeczna do pewnego stopnia jest „rozciągliwe” i obejmuje zmieniającą się rzeczywistość⁷⁰⁹. Niektóre aspekty rozwoju konkretnych technologii wymagają jednak inicjowania zmian. Obserwujemy obecnie takie zabiegi proregulacyjne w kontekście sztucznej inteligencji, szczególnie widoczne są na poziomie Unii Europejskiej⁷¹⁰. Dotyczy to również robotów, które ściśle związane są ze sztuczną inteligencją.

Przy okazji rozwoju sztucznej inteligencji i robotów powstaje wiele potencjalnych problemów z zakresu szeroko rozumianego prawa karnego, wspominając chociażby kwestię odpowiedzialności za przestępstwa „popelniane” przez roboty⁷¹¹, kwestia zorganizowania ruchu drogowego z autonomicznymi samochodami⁷¹² czy wykorzystania narzędzi opartych o sztuczną inteligencję do szacowania ryzyka recydywy⁷¹³. W tym tekście będę wykazywał, że myśląc o zmianie Kodeksu wykroczeń, należy rozważyć uwzględnienie w nim przepisów, które bezpośrednio dotyczą robotów. A dokładnie, zachowań ludzi na robotach, które powinny być ograniczone na gruncie prawa wykroczeń⁷¹⁴.

Tekst ten ma następującą strukturę. Po części wstępnej wskażę, co sprawia, że roboty są wyjątkowe na tyle, by traktować je inaczej niż np. tostery. W kolejnej części pokażę, że niektóre zachowania już są objęte zakresem normowania niektórych przepisów. Ostatnia część przed zakończeniem zawierać będzie omówienie przykładu przepisu, który mógłby znaleźć się w nowym prawie wykroczeń.

---

707 Zob. np. M. Ford, *Rise of...*

708 Zob. M. Coeckelbergh, *Robot Ethics...*

709 Zob. K. Mamak, *Rewolucja...*; J.A.T. Fairfield, *Runaway...*

710 Zob. D.E. Harasimiuk, T. Braun, *Regulating...*; I. Ulicane, *Artificial...*

711 Zob. np. K. Mamak, *Odpowiedzialność...*; S. Gless, E. Silverman, T. Weigend, *If Robots...*; K. Mamak, *Rewolucja...*; J. Danaher, *Robots...*, s. 299–309; A. Matthias, *The responsibility...*, s. 175–183.

712 Zob. np. K. Mamak, J. Glanc, *Problems...*, s. 102127; M. Schellekens, *Car hacking...*, s. 307–315.

713 Zob. K. Mamak, *Rewolucja...*, s. 101–119.

714 Podobne zmiany proponuję na gruncie prawa karnego, zob. K. Mamak, *Should criminal...*; K. Mamak, *How Should...*, s. 584–588; K. Mamak, *Robotics...*

2. Status robotów

Kilka słów wyjaśnienia, jak rozumiem roboty w tej pracy. Jednym z rozpowszechnionych w literaturze sposobów określania robotów jest stosowanie paradygmatu czuje-planuje-działa (*sense-plan-act*)⁷¹⁵. Chodzi więc o taki byt, który ma sensory, które pozwalają zbierać informacje o otaczającym go otoczeniu (*sense*), przetwarza te informacje po to, by zaplanować akcje (*plan*) oraz oddziałuje na swoje otoczenie (*act*). Tego typu podejście pozwala zakwalifikować jako roboty zarówno byty działające w środowisku cyfrowym, jak i takie, które działają w świecie fizycznym. Ja skupiam się tutaj na robotach, które mają fizyczne ciała, co czasami też jest wskazywane jako element opisu robotów⁷¹⁶. Takie zawężenie w dalszym ciągu pozwala na zakwalifikowanie jako roboty przedmiotów, które intuicyjnie mogą się wydawać, że robotami nie są, np. smartfony, które spełniają wszystkie wskazane wcześniej kryteria. Więcej uwag dotyczących robotów przedstawię w części poświęconej omówieniu przepisu związanego z publiczną przemocą wobec robotów.

Założeniem tej pracy jest to, że niektóre zachowania przeciwko robotom powinny być organiczne nie ze względu na to, czym roboty są, ale ze względu na inne uzasadnienie, które leży poza robotami. Nie chodzi mi tutaj więc o roboty jako takie, ale raczej o wartości, które mogą być zagrożone ze względu na atak na roboty⁷¹⁷. Zaznaczyć należy, że w literaturze dotyczącej etyki sztucznej inteligencji i etyki robotów pojawiają się także postulaty, aby traktować roboty jako byty posiadające status moralny⁷¹⁸, a także nadać im prawa⁷¹⁹. Logika takiego myślenia jest taka, że jeżeli jakiś byt posiada status moralny, to powinniśmy się zainteresować jego egzystencją ze względu na jego samego i objąć je ochroną prawną⁷²⁰. W innej swojej pracy wskazuję, że nawet jeżeli roboty powinny mieć prawa, to nie będą to ludzkie prawa, które stworzone są dla

715 Zob. J.M. Jordan, *Robots...*

716 Tak np. A. Winfield, *Robotics...*

717 Więcej o tym K. Mamak, *Robotics...*

718 Tutaj przedstawiam przegląd podejść do statusu moralnego robotów: K. Mamak, *Źródła...*

719 Zob. np. D.J. Gunkel, *Robot...*; B. Bennett, A. Daly, *Recognising...*, s. 60–80; M. Coeckelbergh, *Robot rights?...*, s. 209–221; M.M.A. de Graaf, F.A. Hindriks, K.V. Hindriks, *Who Wants...*; K. Mamak, *Whether...*

720 Zob. na ten temat: J. Danaher, *Welcoming...*

konkretnego gatunku, do jakiego należą ludzie⁷²¹. W tej pracy kwestia statusu moralnego robotów jest kwestią poboczną, która nie stanowi przedmiotu moich dalszych rozważań.

To, że roboty – póki co – nie są podobnymi bytami do ludzi czy zwierząt (np. nie mogą odczuwać bólu⁷²²), nie oznacza, że automatycznie należy je traktować tak jak zwykle przedmioty. Badania interakcji ludzi i robotów pokazują, że ludzie traktują roboty odmiennie od pozostałych technologii. Przykładowo atak na roboty nie jest traktowany jako przejaw wandalizmu, ale opisuje się go raczej w języku, który odpowiada atakowi na osobę, mówi się o bullingu czy o przemoc⁷²³. Coraz więcej badań⁷²⁴ dotyczy empatii w stosunku do robotów⁷²⁵. Wskazuje się, że podobne reakcje nie dotyczą innych technologii, np. komputerów⁷²⁶. Tego typu reakcji nie da się sprowadzić do tego, że ludzie nie wiedzą, że mają do czynienia z „przedmiotami”, np. badania pokazują, że ludzie są w stanie zaakceptować karanie robotów, nawet jeżeli uważają, że nie można mówić, że są czemuś winne⁷²⁷. Roboty są więc traktowane inaczej niż inne przedmioty, są jakimiś bytami pośrednimi, które w pewnych kontekstach mogą wymagać odmiennego traktowania.

3. Roboty częściowo już „są” w prawie wykroczeń

Jak wspomiano, prawo karne nie jest zupełnie nieodporne na zmiany technologiczne. Niektóre nowe technologie są obejmowane przez obowiązujące przepisy, zależy to jednak od tego, w jaki sposób są sformułowane przepisy. Przykładowo z punktu przestępstwa zabójstwa istotą zakazu jest umyślne powodowanie śmierci człowieka, nie interesuje nas za bardzo, w jaki sposób do tego dojdzie. To, że odbędzie się to za pomocą smartfona czy smartwatcha, które to nie istniały w roku uchwalania Kodeksu karnego i o których twórcy Kodeksu nie mogli wtedy pomyśleć,

721 Zob. K. Mamak, *Humans...*, s. 33.

722 Zob. np. D.C. Dennett, *Why You...*, s. 415–456; M. Bishop, *Why Computers...*, s. 507.

723 P. Salvini i in., *How safe...*

724 Zob. A.M. Rosenthal-von der Pütten i in., *Investigations...*, s. 201–212; A.M. Rosenthal-von der Pütten i in., *An Experimental...*, s. 17–34; Y. Suzuki i in., *Measuring...*, s. 15924.

725 Na temat empatii zob. J.K. Malinowska, *Can I Feel...*; J.K. Malinowska, *What Does...*, s. 361–376.

726 Zob. Z. Carlson i in., *Perceived...*, s. 727–739.

727 Zob. M. Lee i in., *People...*, s. 1–11.

jest kwestią bez znaczenia dla możliwości realizacji znamion. Podobnie jest przy środku karnym w postaci zakazu kontaktowania się z określonymi osobami (art. 39 pkt 2b k.k.), interesuje nas sam fakt kontaktu, a nie to, za pomocą jakich narzędzi do tego dochodzi⁷²⁸.

Wracając do robotów, także na gruncie obecnego prawa wykroczeń są przepisy, które obejmą pewne zachowania ludzi na robotach. Podając przykład najbardziej intuicyjny – umyślne zniszczenie robota, który wart był mniej niż 800 zł, to będzie wykroczenie z art. 124 § 1 k.w. Są jednak mniej intuicyjne przypadki. W literaturze dotyczącej etyki robotów wskazuje się, że należy chronić relacje z robotami. Nie chodzi tutaj o to, że uznaje się, że robot może coś czuć, ale o to, że ludzie mogą się na tyle przywiązać do robotów, że ta relacja powinna być chroniona⁷²⁹. W innym swoim tekście postuluję, żeby miłość człowieka do robota (relacja jednostronna), ze względu na doniosłe znaczenie miłości w życiu człowieka i społecznym, była chroniona za pomocą prawa karnego⁷³⁰. To jednak jest jedynie propozycja. Próbując znaleźć jakiś przepis, który mógłby posłużyć obecnie do ochrony takiej relacji, należy wskazać na art. 126 § 1 k.w.: „Kto zabiera w celu przywłaszczenia, przywłaszcza sobie albo umyślnie niszczy lub uszkadza cudzą rzecz przedstawiającą wartość niemajątkową (...)”. Wskazuje się w literaturze, że przepis chroni wartość emocjonalną, a więc pewną niematerialną więź z przedmiotem⁷³¹. Dałoby się go zastosować także w przypadku więzi emocjonalnej z robotami.

Innym przykładem przepisu, który ogranicza publiczne zachowania na robotach, jest przepis z art. 140 k.w., zgodnie z którym zakazane jest publiczne dopuszczanie się nieobyczajnego wybryku. Wskazuje się, że obejmuje on zachowania ze sfery seksualnej⁷³². W swojej książce piszę, że można je popełnić także na robocie – im mniej humanoidalny robot jest, tym bardziej dosłowne zachowania seksualne na robocie muszą być, by uznać te zachowania za spełniające przesłanki z tego przepisu⁷³³. Powyższe przykłady pokazują, że zachowania ludzi na robotach już są częściowo uregulowane na gruncie prawa wykroczeń, są jednak

728 K. Mamak, *Rewolucja...*, s. 178.

729 Zob. np. M. Coeckelbergh, *Should...*

730 K. Mamak, *Should criminal...*

731 T. Bojarski, w: *Kodeks...*, komentarz do art. 126 k.w.

732 Zob. R. Krajewski, *Obyczajność...*

733 Zob. K. Mamak, *Robotics...*, s. 83–84.

zachowania, które według mnie powinny być uregulowane w prawie wykroczeń, a obecnie nie są.

4. Przemoc w stosunku robotów

W tej części omówię konkretną propozycję przepisu, który mógłby znaleźć się w nowym prawie wykroczeń. Przepis ten został opublikowany przeze mnie w tekście *Should violence against robots be banned?*: „Kto publicznie stosuje przemoc w stosunku do humanoidalnych i animalnych robotów podlega karze”⁷³⁴.

Kluczowym elementem tego przepisu jest słowo „publicznie”, oznacza bowiem ono, że zachowanie, które powinno być zakazane, ma być wykonywane nie prywatnie, w zaciszu swojego domu, a publicznie. Słowo to powinno być rozumiane spójnie z innymi przepisami, które posługują się tym terminem. Wymienić można chociażby wspomniany wcześniej nieobyczajny wybryk. Przykładem takiego sposobu realizacji tego wykroczenia byłoby uderzenie robota na Rynku Głównym w Krakowie. Należy zauważyć, że mówiąc o tym, że jakieś zachowanie może być złem, gdy jest wykonywane publicznie, nie mówimy nic o tym, czy ono samo w sobie jest złe. Bycie nagim w miejscu publicznym nie mówi nam nic o tym, czy bycie nagim w domu jest złe. Wiemy bowiem, że tak nie jest. Zachowanie zyskać może element zła w kontekście, gdy inne osoby mogą się jemu przyglądać. Podobnie z wykroczeniem, które zabrania spożywania alkoholu w miejscach publicznych. Zakazanie takiego zachowania w miejscach publicznych nie pociąga za sobą wniosku, że napicie się lampki wina do kolacji przez zdrową dorosłą osobę jest złe samo w sobie. Taka też jest logika proponowanego przepisu – nie mówi nic o tym, czy uderzenie robota w zaciszu własnego domu jest złe, czy dobre, ale że wykonywanie takiej czynności publicznie takie może być. W tym przepisie nie chodzi o roboty jako takie, ale o ludzi, którzy mogą poprzez obserwowanie takiej aktywności czuć niepokój. Dobrem chronionym przez proponowany przepis jest moralność publiczna, a nie np. mienie, dlatego też ten przepis powinien znaleźć się w rozdziale, który chroni takie dobro; według systematyki obecnego Kodeksu byłby to rozdział XVI „Wykroczenia przeciwko obyczajności publicznej”.

---

734 K. Mamak, *Should Violence...*, s. 1062.

Inną kwestią jest to, że według mnie proponowane zachowanie nie mieściłoby się obecnie w ramach tzw. nieobyczajnego wybryku. Wprawdzie jest to syntetycznie napisany przepis, który objąć może szereg różnego rodzaju zachowań, jednak wskazuje się, że: „W świetle dyrektyw języka potocznego wybrykiem jest zachowanie odbiegające od przyjętych norm obyczajowych”⁷³⁵. W podobnym tonie wypowiadał się Sąd Najwyższy w wyroku z 2 grudnia 1992 r., III KRN 189/92:

Wybryk to zachowanie się jakiego wśród konkretnych okoliczności czasu, miejsca i otoczenia, ze względu na przyjęte zwyczajowo normy ludzkiego współżycia nie należało się spodziewać, które zatem wywołuje powszechne negatywne oceny społeczne i uczucia odrazy, gniewu, oburzenia. Wybryk charakteryzuje więc ostra sprzeczność z powszechnie akceptowanymi normami zachowania się. A contrario nie może być uznany za „wybryk” czyn, który nie tylko, iż nie koliduje w rażący sposób z obowiązującymi w określonym kontekście sytuacyjnym normami zachowania się, ale wręcz wzbudza – w odbiorze powszechnym – oceny akceptacji, choćby milczącej zgody, aprobaty, podziwu lub uznania.

Obecnie brak jest ukształtowanych i ugruntowanych norm postępowania z robotami, dlatego też wydaje się, że przepis ten nie mógłby być zastosowany do przypadków przemocy w stosunku do robotów.

W przepisie mowa o humanoidalnych i animalnych robotach, w angielskiej oryginalnej wersji użyłem sformułowania „life-like”, co można byłoby tłumaczyć jako o robotach naśladowujących życie. Chodzi o takie roboty, które wydawać się mogą, że żyją. Przepis ten różnicuje roboty ze względu na to, jak wyglądają i nawet bardziej zaawansowany robot nie byłby chroniony przez ten przepis, gdyby wyglądał jak kamień. Kate Darling wskazuje, że kluczowe w tym, jak odbieramy roboty, jest to, czy się one ruszają; pisze że: „autonomiczne ruchy aktywują «detektor życia»”⁷³⁶.

Ostatnim fragmentem przepisu, na który chciałbym zwrócić uwagę, jest „przemoc”. Jak wskazałem, przepis ten chroni moralność publiczną, a nie mienie. To, że jakiś atak przemocy może dodatkowo zniszczyć robota, jest kwestią osobną. Może też być tak, że przemoc nie spowoduje żadnego istotnego uszkodzenia. Chodzi znów o takie zachowania, które wyglądają jak przemoc. Byłoby to uderzenie pięścią czy kopanie robota.

735 M. Wojciechowski, w: I. Kosierb i in., *Kodeks...*, komentarz do art. 140 k.w.

736 K. Darling, *The New...*, s. 99.

5. Zakończenie

Roboty stają się codziennym składnikiem naszego życia. Trwa obecnie dyskusja, jak powinniśmy ukształtować sobie życie z nimi. Część pytań, na które należy sobie odpowiedzieć, dotyczy przygotowania prawa pod wzajemne interakcje. Jak wskazałem w tej pracy, roboty już są częściowo objęte zakresem przepisów, które obowiązują, jednak to może okazać się niewystarczające. Należy rozważyć, które zachowania ludzi na robotach powinny być ograniczone na gruncie prawa wykroczeń. W tym zakresie przedstawiłem jeden przepis, który w mojej ocenie powinien się znaleźć w przyszłym prawie wykroczeń, a dotyczy publicznej przemocy w stosunku do nich. Myśląc o przyszłej zmianie prawa wykroczeń, powinniśmy przynajmniej zastanowić się, czy takich rozwiązań nie powinno być więcej.

Summary

The currently applicable code of contraventions was adopted in a different historical reality. Many elements of the everyday world, including technologies that are now standard, were not present when it was passed. When thinking about a possible new code of contraventions, it is necessary to consider whether and how to include technology in the content of the regulations. In this chapter, the focus is on robots. It presents arguments for including robots in the new regulations. Robots are not treated here as entities that deserve protection for their own sake. The justification for protecting robots under the code of contraventions is found elsewhere. Robots are treated as carriers of values, and an attack on them may violate the values that the code of contraventions protects.

Keywords

robots, regulation, new technologies, robot rights

Literatura

- Bennett B., Daly A., *Recognising rights for robots: Can we? Will we? Should we?*, „Law, Innovation and Technology” 2020, t. 12, nr 1.
Bishop M., *Why Computers Can't Feel Pain*, „Minds and Machines” 2009, t. 19, nr 4.
Bojarski T., w: *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. T. Bojarski i in., Warszawa 2019.

- Carlson Z. i in., *Perceived Mistreatment and Emotional Capability Following Aggressive Treatment of Robots and Computers*, „International Journal of Social Robotics” 2019, t. 11, nr 5.
- Coeckelbergh M., *Robot Ethics*, Cambridge, Massachusettes 2022.
- Coeckelbergh M., *Robot rights? Towards a social-relational justification of moral consideration*, „Ethics and Information Technology” 2010, t. 12, nr 3.
- Coeckelbergh M., *Should We Treat Teddy Bear 2.0 as a Kantian Dog? Four Arguments for the Indirect Moral Standing of Personal Social Robots, with Implications for Thinking About Animals and Humans*, „Minds and Machines” 2020.
- Danaher J., *Robots, law and the retribution gap*, „Ethics and Information Technology” 2016, t. 18, nr 4.
- Danaher J., *Welcoming Robots into the Moral Circle: A Defence of Ethical Behaviourism*, „Science and Engineering Ethics” 2020, nr 26.
- Darling K., *The New Breed: What Our History with Animals Reveals about Our Future with Robots*, New York, NY 2021.
- Dennett D.C., *Why You Can't Make a Computer That Feels Pain*, „Synthese” 1978, t. 38, nr 3.
- Fairfield J.A.T., *Runaway Technology: Can Law Keep Up?*, Cambridge 2021.
- Floridi L., *The Fourth Revolution: How the Infosphere is Reshaping Human Reality*, Oxford University Press 2016.
- Ford M., *Rise of the Robots: Technology and the Threat of a Jobless Future*, New York 2016.
- Gless S., Silverman E., Weigend T., *If Robots cause harm, Who is to blame? Self-driving Cars and Criminal Liability*, „New Criminal Law Review” 2016, t. 19, nr 3.
- de Graaf M.M.A., Hindriks F.A., Hindriks K.V., *Who Wants to Grant Robots Rights?, w: Companion of the 2021 ACM/IEEE International Conference on Human-Robot Interaction*, New York, NY 2021.
- Gunkel D.J., *Robot Rights*, Cambridge, Massachusetts 2018.
- Harasimiuk D.E., Braun T., *Regulating Artificial Intelligence: Binary Ethics and the Law*, London – New York 2021.
- Jordan J.M., *Robots*, Cambridge, MA 2016.
- Krajewski R., *Obyczajność jako przedmiot ochrony prawnokarnej*, „Palestra” 2019, nr 3.
- Lee M. i in., *People May Punish, Not Blame, Robots*, „CHI 2021 – Proceedings of the 2021 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems” 2021, t. Making Waves, Combining Strengths.
- Malinowska J.K., *Can I Feel Your Pain? The Biological and Socio-Cognitive Factors Shaping People's Empathy with Social Robots*, „International Journal of Social Robotics” 2021.
- Malinowska J.K., *What Does It Mean to Empathise with a Robot?*, „Minds and Machines” 2021, t. 31, nr 3.
- Mamak K., Glanc J., *Problems with the prospective connected autonomous vehicles regulation: Finding a fair balance versus the instinct for self-preservation*, „Technology in Society” 2022.

Roboty w nowym prawie...

- Mamak K., *How Should the Law Treat Attacks on Police Robots?*, „Social Robots in Social Institutions” 2023.
- Mamak K., *Humans, Neanderthals, robots and rights*, „Ethics and Information Technology” 2022, t. 24, nr 3.
- Mamak K., *Odpowiedzialność karna za wypadek drogowy z udziałem samochodu bez kierowcy*, „Paragraf na drodze” 2015, nr 4.
- Mamak K., *Rewolucja cyfrowa a prawo karne*, Kraków 2019.
- Mamak K., *Robotics, AI and Criminal Law: Crimes against Robots*, Routledge 2023.
- Mamak K., *Should criminal law protect love relation with robots?*, „AI & SOCIETY” 2022.
- Mamak K., *Should Violence Against Robots be Banned?*, „International Journal of Social Robotics” 2022.
- Mamak K., *Whether to save a robot or a human: On the ethical and legal limits of protections for robots*, „Frontiers in Robotics and AI” 2021, t. 8.
- Mamak K., *Źródła statusu moralnego robotów*, w: *Blade Runner. O prawach quasi-człowieka*, red. K. Zeidler, Gdańsk 2021.
- Matthias A., *The responsibility gap: Ascribing responsibility for the actions of learning automata*, „Ethics and Information Technology” 2004, t. 6, nr 3.
- Rosenthal-von der Pütten A.M. i in., *Investigations on empathy towards humans and robots using fMRI*, „Computers in Human Behavior” 2014, t. 33.
- Rosenthal-von der Pütten A.M. i in., *An Experimental Study on Emotional Reactions Towards a Robot*, „International Journal of Social Robotics” 2013, t. 5, nr 1.
- Salvini P. i in., *How safe are service robots in urban environments? Bullying a robot*, w: *19th International Symposium in Robot and Human Interactive Communication*, 2010.
- Schellekens M., *Car hacking: Navigating the regulatory landscape*, „Computer Law & Security Review” 2016, t. 32, nr 2.
- Suzuki Y. i in., *Measuring empathy for human and robot hand pain using electroencephalography*, „Scientific Reports” 2015, t. 5, nr 1.
- Ulnicane I., *Artificial intelligence in the European Union*, w: *The Routledge Handbook of European Integrations*, red. T. Hoerber, G. Weber, I. Cabras, Taylor & Francis 2022.
- Winfield A., *Robotics: A Very Short Introduction*, Oxford, New York 2012.
- Wojciechowski M., w: I. Kosierb i in., *Kodeks wykroczeń: komentarz*, red. J. Lachowski, Warszawa 2021.

Opracowanie jest rezultatem projektu badawczego *Nowy model prawa wykroczeń. Analiza teoretyczna, normatywna i empiryczna* finansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki w ramach grantu OPUS 14, nr 2017/27/B/HS5/02137

Nowy model prawa wykroczeń. Teoria, praktyka, przyszłość

Prezentowana monografia to kompleksowe spojrzenie na prawo wykroczeń w Polsce. Wypracowanie nowych założeń modelowych w zakresie prawa wykroczeń możliwe jest po wszechstronnej analizie jego miejsca w systemie prawa represyjnego oraz spojrzeniu na praktykę stosowania przepisów.

Autorzy analizują prawo wykroczeń z trzech perspektyw. Pierwsza to teoretyczne spojrzenie na prawo wykroczeń jako takie, aspekty normatywne prawa wykroczeń oraz istotne instytucje Kodeksu wykroczeń. Druga to prezentacja wyników badań aktowych dotyczących różnorodnych typów wykroczeń wraz z krytyczną analizą problemów, jakie rodzą w praktyce wymiaru sprawiedliwości. Trzecia to krytyczne spojrzenie na przyszłość prawa wykroczeń w aspekcie modelowym, w kontekście rozwoju nowych technologii, szczególnych przepisów wymagających aktualizacji oraz wykroczeń, które jawią się jako żywe skamieniałości.

Prawo, którego zadaniem jest kształtowanie rzeczywistości społecznej, musi brać pod uwagę aktualny stan stosunków społecznych, otoczenie kulturowe i cywilizacyjne norm prawnych, a także stan dyskusji naukowej o jakości tworzenia i stosowania prawa represyjnego w państwie praworządym. Przedstawione w książce rozważania, zgrupowane pod hasłami: *Teoria – Praktyka – Przyszłość*, wyznaczają kierunki i ramy nowego modelu prawa wykroczeń w Polsce.

sklep.kipk.pl

sklep@kipk.pl

Facebook: KIPKfundacja

Instagram: kipkPRESS

Krakowski
Instytut
Prawa
Karnego
Fundacja

ISBN EBOOK: 978-83-959655-9-3